

Struktura vzdělávacího systému v ČR

EKVZ 13. 3. 2014

Vzdělávací systém v ČR

Struktura, poskytovatelé a správa

1. Základní principy a legislativa

- **Listina základních práv a svobod – čl. 33:**

1. *Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.*
2. *Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.*
3. *Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem; na takových školách se může vzdělání poskytovat za úplatu.*
4. *Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.“*

- **Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)**

- **Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách**

- **Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů**
- **Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů**
- **Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením**
- **Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání**

Mezinárodní klasifikace ISCED

Úroveň ISCED 2011	Typ vzdělávání	V ČR se realizuje	Původní úroveň ISCED 97
0	Vzdělávání v raném dětství	Mateřské školy – úroveň 02 (preprimární vzdělávání)	0
1	Primární	První stupeň základní školy	1
2	Nižší sekundární	Druhý stupeň základní školy	2
3	Vyšší sekundární	Střední školy, konzervatoře	3
4	Postsekundární nezahrnuté do terciárního	Nástavbové studium, zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem nebo maturitní zkouškou (realizuje se na středních školách)	4
5	Terciární - krátký cyklus	Vyšší odborné vzdělávání na vyšších odborných školách	5
6	Bakalářský nebo ekvivalentní stupeň	Bakalářské studium na vysoké škole	
7	Magisterský nebo ekvivalentní stupeň	Magisterské studium na vysoké škole	
8	Doktorský nebo ekvivalentní stupeň	Doktorské studium na vysoké škole	6

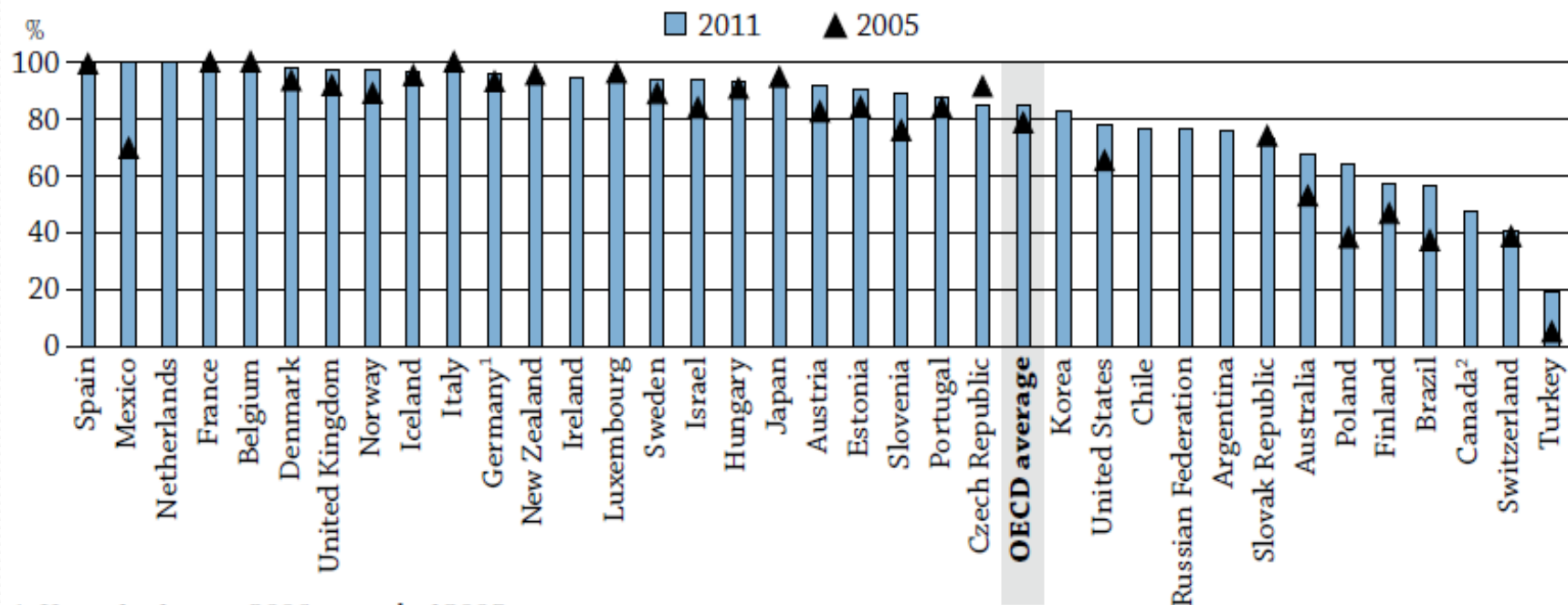
Obecné trendy – OECD EaG 2013

- ve všech zemích OECD i G20 univerzální přístup ke vzdělávání pro osoby ve věku 5-14 let
- v r. 2011:
 - počet osob účastnících vzdělávání ve věku 15-19 let více než 75 % v 31/39 OECD a G20 zemích
 - ve všech OECD zemích (vyj. Mexiko, UK) se vzdělávání účastnilo více než 20 % osob ve věku 20-29 let
 - pětiletí mohli očekávat více než 17 let vzdělávání do dovršení 40 let
 - minimálně 90 % populace se účastnilo formálního vzdělávání po dobu 13 let

Předškolní vzdělávání

- ISCED 02 (dříve ISCED 0)
- nespadá do povinné školní docházky
- realizuje se v MŠ, zpravidla děti 3-6 let (poslední rok bezplatný)
- cíl: vytváření předpokladů pro další studium + vyrovnání rozdílů
- legislativní úprava: školský zákon + vyhláška MŠMT o předškolním vzdělávání (počet přijatých dětí, úplata...)
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (hlavní požadavky, podmínky a pravidla)
- EaG 2013:
 - rané vzdělávání spojováno s lepším výkonem v následujících stupních vzdělávání (lepší výsledky v PISA)
 - ve většině OECD zemí začíná vzdělávání před 5. rokem, více než 82 % 4-letých dětí se již účastní vzdělávání (86 % v případě EU)

Chart C2.1. Enrolment rates at age 4 in early childhood and primary education (2005 and 2011)

1. Year of reference 2006 instead of 2005.

2. Year of reference 2010 instead of 2011.

Countries are ranked in descending order of the enrolment rates of 4 year-olds in 2011.

Source: OECD. Argentina: UNESCO Institute for Statistics (World Education Indicators Programme). Table C2.1. See Annex 3 for notes (www.oecd.org/edu/eag.htm).

StatLink <http://dx.doi.org/10.1787/888932847393>

Předškolní vzdělávání (II)

- v 19 / 33 OECD zemí plné zapojení do vzdělávání (tzn. ve více než 90 %) začíná v 3-4 letech; ve 14 zbývajících ve věku 5-6 let
- v téměř 2/3 OECD zemí, alespoň 75 % 3-4 letých bylo zapojeno do vzdělávání (EU 78 %)

Tab. Podíl dětí účastnících se pre-primárního nebo primárního vzdělávání (v %, 2011)

Věk	3	4	5	6
ČR	60	85	91	96
OECD	67	84	94	99
EU 21	77	90	94	97

Zdroj: Education at a Glance, 2013

Předškolní vzdělávání (III)

- zřizovatelem nejčastěji obec (dále mohou být kraje, církve, soukromé a jiné PO) – podmínkou zápis do školského rejstříku
- problém: nedostatečná kapacita MŠ
 - k 09/2012 celkem 5011 MŠ (354340 zapsaných dětí), zřizovatelem v 94 % obec
 - (4 % soukromé PO, 1,5 % kraje, necelé 1 % církve a zbývající MŠMT)
 - řešení? – zřizování soukromých a firemních MŠ
 - kam s dvouletými dětmi po skončení dvouleté varianty RD?
- pro děti do 3 let jesle (nepatří mezi školy) – v minulosti zdravotnická zařízení

Povinná školní docházka

- zahrnuje vždy primární a nižší sekundární vzdělávání, ve většině OECD zemí i vyšší sekundární programy (EaG 2013)
- v ČR po dobu 9 let / do max. 17 let
- 1. stupeň (úroveň 1 v ISCED 2011) a 2. stupeň (úroveň 2)
- povinnost zákonného zástupce přihlásit dítě k PŠD
- Individuální vzdělávání („domácí škola“)
 - zatím umožněno žákům 1. stupně
 - 2. stupeň od 2014/15?
- základní vzdělání vs. základy vzdělání

Povinná školní docházka (II)

- školský zákon + vyhlášky MŠMT
 - o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky,
 - o organizaci školního roku,
 - o základním uměleckém vzdělávání
- Rámcový vzdělávací program pro ZŠ
- ZŠ vzdělání bezplatné s výjimkou církevních & soukr. ZŠ
- nejčastěji zřizovatelem obec (89 %)
 - kraje (7 %), soukromé PO (2 %), MŠMT (1 %), církev (1 %)
(z celkového počtu 3634 ZŠ k 09/2012)

Povinná školní docházka (III)

	Věk zahájení PŠD	Věk ukončení PŠD	Počet let s univerzálním přístupem ke vzdělávání	Věk s univerzálním přístupem ke vzdělávání	% účastníků se vzdělávání ve věku 3-4	% účastníků se vzdělávání ve věku 5-14
ČR	6	15	13	5 – 17	72	98
OECD	6	16	13	4 – 16	74	99
EU 21	6	16	14	4 – 16	81	98
Maďarsko	5	18	13	5 - 17	84	98

Zdroj: Education at a Glance, 2013

Střední vzdělávání

- úroveň 3 v klasifikaci ISCED 2011 (všeob. 34, odborné 35)
 - střední vzdělání
 - střední vzdělání s výučním listem
 - střední vzdělání s maturitní zkouškou (poskytuje 75 % SŠ, z toho 369 gymnázií)
- SŠ mohou poskytovat rovněž postsekundární neterciární vzdělávání - nástavbové + zkrácené studium (úr. 4)
- školský zákon + vyhlášky MŠMT; RVP
- bezplatné (výj. církevní soukromé SŠ)
- nejčastěji zřizovatelem kraj (68 %)
 - soukromé PO (26 %), církev (2,5 %), MŠMT (2 %), obec (1%), jiné ministerstvo (pod 1%)
 - 1337 škol v denní formě, 404 v jiné formě (k 09/2012)

Střední vzdělávání (II)

- EaG 2013:
 - rostoucí zájem o odborně zaměřené obory
 - ukončeny většinou vyšší sekundární nebo post-sekundární kvalifikací
 - přibližně v 1/3 OECD zemí více než 50 % studentů ve vyšším sekundárním stupni vzdělávání má odborně zaměřené studium (v ČR přes 70 %)
 - ve zbýv. 2/3 více než 50 % studentů ve všeobecném sekundárním vzdělávání
 - ČR nejvíce studentů zapsaných v odborném vyšším sekundárním vzdělávání (přes 50 %)

Vyšší odborné vzdělávání

- úroveň 5
- VOŠ od š.r. 1995/96
- 3 – 3,5 roku, DiS.
- terciární stupeň, ale upravuje školský zákon + vyhláška MŠMT o vyšším odborném vzděl.
- akreditace MŠMT (Mzdrav, MV)
- vzdělávání poskytováno za úplatu
- veřejné, státní, soukromé a církevní
- k 09/2012 v ČR 178 VOŠ (20 407 studentů)

Počty škol (MŠ – VOŠ) v ČR 2012/2013

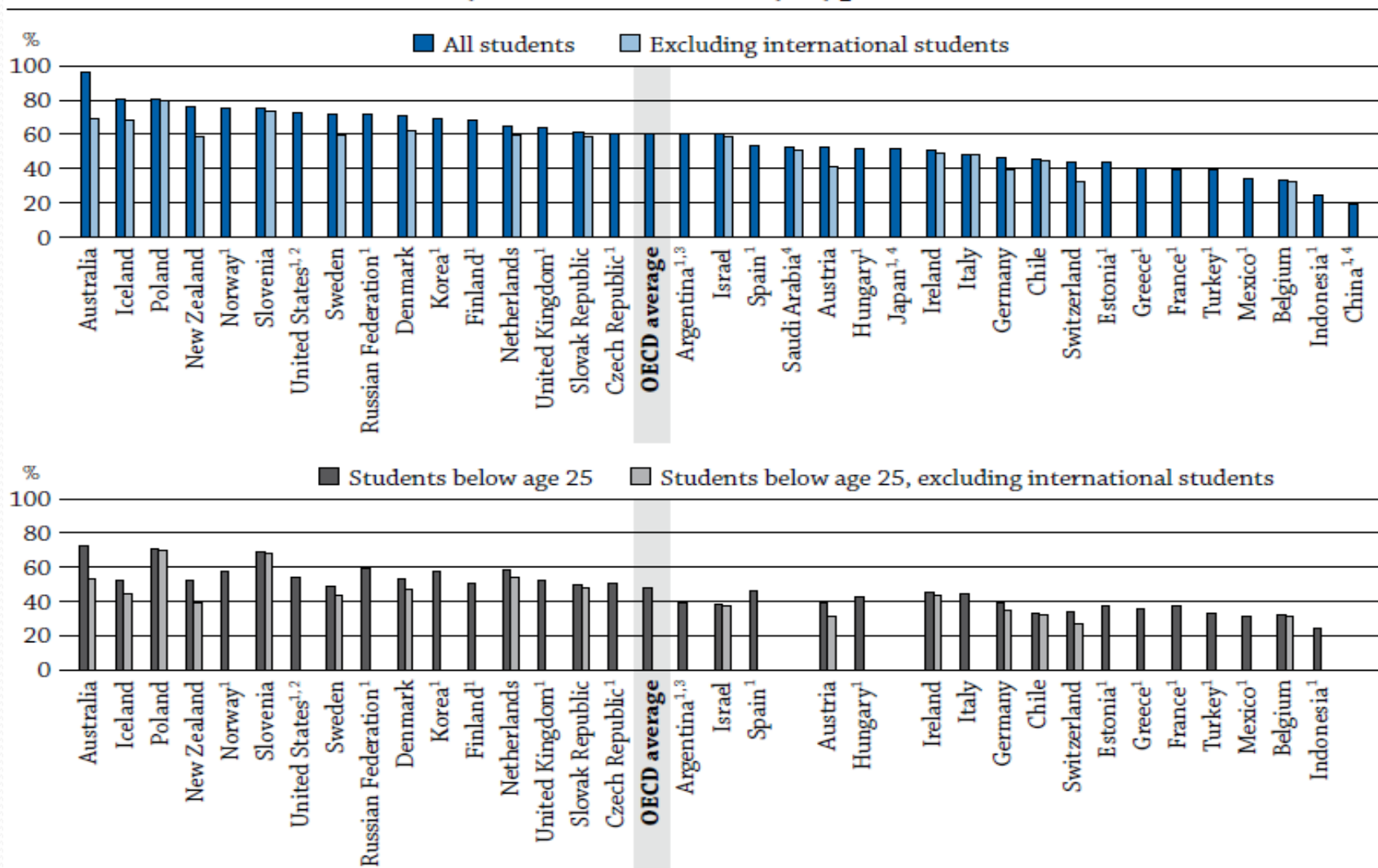
	celkem	soukromé	církevní
Mateřské školy	5011	194	39
Základní školy	4095	84	33
Střední školy	1347	313	37
Konzervatoře	18	3	2
Vyšší odborné školy	178	47	12
	10649	641	123

Zdroj: Kitzberger (2013) - READER

Vysoké školství

- Bc. studium (úr. 6 v ISCED 2011), Mgr. studium (úr. 7), Ph.D. studium (úr. 8)
- upravuje zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách
- VŠ právnické osoby – ak. práva a svobody
- VŠ univerzitní a neuniverzitní
- vlastní vnitřní předpisy & samosprávné orgány
- státní správu vykonává pouze MŠMT, studijní programy akreditovány MŠMT (stanovisko Akreditační komise)
 - veřejné VŠ (26 VVŠ k 09/2012, 333 618 studentů) - samosprávné působnosti a orgány
 - soukromé (45 SoVŠ, 408 404 st.)
 - státní (vojenské a policejní) - organizační složky MŠMT a MV
- EaG 2013: 60 % mladých lidí vstupuje do terciárního vzdělávání (většinou před 25. rokem), 3 % do doktorského

Chart C3.1. Entry rates into tertiary-type A education (2011)

Tab. Podíl studentů zapsaných do terciárního vzdělávání (v %, 2011)

	Programy B	Prům. věk	Programy A	Prům. věk	Ph.D.	Prům. věk
ČR	9	24	60	23	3,7	28
OECD	19	24	60	22	2,7	32
EU 21	15	24	59	22	3,1	31
Austrálie	-	-	96	23	3,4	33
Francie	-	-	39	20	2,5	30

Zdroj: Education at a Glance, 2013

Poměr zapsaných v terciárním vzdělávání dle specializace (v %, 2011)

	Humanities, arts and education	Health and welfare	Social sciences, business and law	Services	Engineering, manufacturing and construction	Sciences	Agriculture
ČR	18	13	31	7	15	13	4
OECD	20	14	32	6	15	10	2
EU 21	19	14	31	6	15	11	2

Zdroj: Education at a Glance, 2013

Školy mimo ISCED a školská zařízení

- ZUŠ
- Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky
- Školská zařízení
 - pro další vzdělávání pedagog. pracovníků
 - poradenská zařízení
 - výchovná a ubytovací
 - ...
- vše upravuje školský zákon

Neformální vzdělávání

- „Neformální vzdělávání se uskutečňuje **mimo formální vzdělávací systém** (formální vzdělávání vede k dosažení určitého stupně vzdělání doloženého certifikátem, např. vysvědčením, diplomem) a **nevede k ucelenému školskému vzdělání**. Jedná se o **organizované výchovně vzdělávací aktivity** mimo rámec zavedeného oficiálního školského systému, které zájemcům nabízí záměrný rozvoj životních zkušeností, dovedností a postojů, založených na uceleném systému hodnot. Tyto aktivity bývají **zpravidla dobrovolné**. **Organizátory** jsou sdružení dětí a mládeže a další nestátní neziskové organizace (NNO), školská zařízení pro zájmové vzdělávání – především střediska volného času, vzdělávací agentury, kluby, kulturní zařízení a další.“

(MŠMT, online, dostupné z <http://www.msmt.cz/mladez/neformalni-vzdelavani-1>)

Zřizovatelé - právní formy škol

- EaG 2013:
 - ve většině zemí většina vzdělávání poskytována veřejně
89 % primární, 86 % nižší sekundární, 81 % vyšší sekundární
 - nižší sekundární studenti v 97 % ve veřejných nebo government-dependent institucích, vyšší sek. 95 %
- v ČR – (1) školy dle školského zákona
 - nejčastěji příspěvkové organizace - spravují majetek svěřený zřizovatelem, zpravidla neziskový charakter
 - školská právnická osoba - činnost omezena na oblast vzdělávání
 - organizační složka státu
 - s.r.o., a.s., o.p.s.

**Tab. Podíl studentů podle
zřizovatele škol (v %, 2011)**

	primární			nižší sekundární			vyšší sekundární		
	veřejní	soukromí GD	soukromí nez.	veřejní	soukro- mí GD	soukro- mí nez.	veřejní	soukromí GD	soukromí nez.
ČR	98	2	-	97	3	-	86	14	-
OECD	89	8	3	86	11	3	81	14	5
EU 21	90	7	3	86	11	3	83	13	4

Zdroj: Education at a Glance, 2013

Zřizovatelé - právní formy škol (II)

- (2) dle zákona o VŠ
 - veřejné VŠ se zřizují a ruší zákonem
 - jako soukromé vysoké školy mohou se státním souhlasem ministerstva působit PO splňující podmínky vymezené zákonem
 - statut a.s., s.r.o. a o.p.s.
 - vojenské a policejní vysoké školy jsou organizačními složkami státu

**Tab. Podíl studentů v terciárním vzdělávání
podle zřizovatele škol (v %, 2011)**

	terciární B			terciární A		
	veřejní	soukromí GD	soukromí nezávislí	veřejní	soukromí GD	soukromí nezávislí
ČR	71	28	1	86	-	14
OECD	59	21	20	71	14	15
EU 21	68	21	12	75	16	8

Zdroj: Education at a Glance, 2013

Zdroje

- Berná, Z. (2014). *Organizační uspořádání vzdělávacího systému.*

(Základní studijní text)

- OECD (2013), *Education at a Glance 2013: OECD Indicators*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2013-en>.

Dostupné z

<http://www.oecd.org/edu/eag2013%20%28eng%29--FINAL%2020%20June%202013.pdf>.

- www.msmt.cz

Děkuji za pozornost!